

правните акти, туку овозможуваат воведување и полесно запознавање на читателот со материјалот.

Зборникот не содржи научен апарат вообичаен при објавувањето на документи, но со оглед на карактерот на документите, тоа ниту било можно ниту пак биле потребно. Станува збор за документи чие дешифрирање не е потребно, а поради немање лични и географ-

ски имиња нормално е што е изоставено изготвувањето и на вакви регистри.

Бидејќи историјата на Македонија од 1945 година наваму е релативно малу проучувана, зборникот ќе биде многу корисен во пристапувањето кон проучување на овој период за што веќе се чувствува потреба.

Н. В.

Бранко Панов, ТЕОФИЛАКТ ОХРИДСКИ КАКО ИЗВОР ЗА СРЕДНОВЕКОВНАТА ИСТОРИЈА НА МАКЕДОНСКИОТ НАРОД, Култура, Скопје, 1971, 404.

Проучувањето на средновековното минато на нашиот народ постепено но сигурно го зазема своето право место во македонската историографија. Ценет придонес во тој поглед претставува монографијата на Бранко Панов, Теофилакт Охридски како извор за средновековната историја на македонскиот народ, објавена во едицијата „Современа општествена мисла“ кон крајот на 1971 година.

Во своето дело (работено како докторска дисертација) авторот, врз основа на темелно проучување на писмата и на житијата на Теофилакт Охридски, дава ценет придонес кон појаснувањето на одделни прашања од социјално-економската и политичката историја на македонскиот народ во крајот на XI и почетокот на XII век.

Како што истакнува во уводот, имало повеќе причини што го натерале авторот да се зафати со едно специјално изучување на Теофилакт Охридски. Една од главните причини била таа што досегашните истражувачи, тргнувајќи од ненаучното гледиште дека во разгледуваниот период не постоеле етнички.

политички и културни разлики меѓу населението на Бугарија и Македонија, не нашле за потребно да ја изучуваат историјата на македонскиот народ во време на византиското господство одделно од историјата на бугарскиот народ.

Поред увод, книгата содржи и три глави, заклучок, список на ползувани извори и литература, предметен регистар и список на скратеници.

Во првата глава: Теофилакт Охридски како историски извор (11—67), дадени се биографски белешки за Теофилакт Охридски. Според авторот, Теофилакт Охридски бил назначен за архиепископ во Охрид во првите години од владеењето на императорот Алексеј I Комнен или поточно околу 1081—1082 година. Неговата главна и единствена задача била со помош на црквата да го натера тамошното население „да ги трпи без отпор своите господари“. Како претставник на византиската феудално-духовна власт преку својата политичка и литературна дејност, тој настојувал да ги сочува интересите на византиската феудална држава во Македонија. Во

првата глава опфатени се исто така и изданијата на писмата на Теофилакт Охридски, а даден е и осврт на литературата. При изработката на трудот авторот го користел Мињевото издание на писмата во познатата збирка на извори „Patrologiae cursus completus, Series graeca“. Авторот ги зел предвид и поправките на текстот извршени од поодделни научници.

Во втората глава: Аграрните односи во Македонија кон крајот на XI и во почетокот на XII век, според писмата на Теофилакт Охридски (69—223), авторот ги разгледува и ги појаснува социјално-економските проблеми и настани од историјата на македонскиот народ во дадениот период. Во првото поглавје — Општинскиот земјопосед-слободната селска општина — врз основа на писмата на Теофилакт Охридски, авторот застанува на гледиште дека во дадениот период феудалниот процес во Македонија избил уште завршен и дека во Македонија сè уште суштествувале слободни селски општини. Второто поглавје — Феудалниот земјопосед и зависното население — како што кажува самиот наслов, го опфаќа процесот на развитокот на феудализмот во Македонија во дадениот период. Тука се обработени: Крупниот црковно-манастирски земјопосед, Крупниот световен земјопосед, Структурата на феудалниот земјопосед, Категории на зависно население, Развитокот и суштината на имунитетот, Развитокот на стопанството и Феудалната рента (одработна, натурална и парична).

Во третата глава: Политичките услови во Македонија кон крајот на XI и во почетокот на XII век, според писмата на Теофилакт Охридски (225—366), авторот ја разгледува политичката ситуација во Македонија во времето на архиепископувањето на Теофилакт Охридски. Третата глава ги опфаќа поглавијата: — Византиската воено-административна и црковна управа во Македонија (воено-административна управа, црковна управа); — Улогата на Теофилакт Охридски во грицирањето на Охридската црква и во асимилирањето на македонскиот народ: — Колонизаторската политика на императорот Алексеј I Комнен; — Норманските, крстоносни и српските навлегувања и завладувања во Македонија и нивниот одраз врз ослободителното движење на македонскиот народ.

Во заклучокот (367—390), авторот ги изнесува во кратки црти основните поставки на своето дело. Потоа се дадени користените извори и литература (391—400), предметен регистер (401—403) и на крајот поместен е списокот на скратеници (404).

Бидејќи во книгата се појавуваат голем број личности, сметаме дека еден именски регистер уште повеќе би ја зголемил вредноста на овој труд.

На крајот, заради вредноста што ја има, книгата е препорачлива првенствено за студентите по историја, а потоа и за сите оние што се занимаваат со проучување на нашата средновековна историја. Во таа смисла книгата е препорачлива и за сите училишни, лични и други библиотеки.

К. А.